

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI
KİTAP ŞİFAHANESİ VE ARŞİV DAİRESİ BAŞKANLIĞI

YAZMA ESER KONSERVASYONU HİZMET İÇİ EĞİTİM KILAVUZU

I. DERS

Konservasyon Nedir?

- Pasif konservasyon (önleyici koruma) prensipleri
 - Depolama koşulları
 - Işık değerleri
 - Nem koşulları
 - Hava kirliliğinin düzenlenmesi
 - Ele alma yöntemleri
 - Afet planlama
- Aktif konservasyon prensipleri
 - Geriye dönüşlülük
 - Denenmiş malzemeler
 - Araştırmaların devamlılığı

Konservasyon meslek ilkeleri

İslam el yazmaları

- Geleneksel İslam yazmaları biçim ve özellikleri

Belgeleme

- Durum raporu hazırlama
- Uygulanacak işlem önerilerini yazma
- Normal, açılı ve alttan ışık ile fotoğraflı belgeleme yapabilme
- Laboratuvar defteri hazırlama, günlük uygulamaları işleme
- Uygulanan işlemleri bir rapor halinde hazırlayabilme.

II. DERS

İslam Yazmalarında Malzeme

Kağıt

- Kâğıdın Tarihçesi

- İslam'dan önce kağıt
- Kağıdın İslam medeniyetine geçişi konusunda teoriler
- Kağıt Yapımının Geliştirilmesi
 - İlk kağıt süzgeçleri (dokuma ve çizgili) ve kağıt yapım teknikleri ile ilgili teoriler
- İslam Dünyasında Kağıt
 - İslam dönemi ile kağıdın yayılması
 - Doğu İslam medeniyetlerinde erken dönem kağıtların karakteristik özellikleri
 - Dar aralıklı çizgiler
 - Geniş aralıklı çizgiler
 - Kağıdın orijinal kenarı
 - Hamur özellikleri
 - Kağıt kalınlığı
 - Aherleme maddeleri
 - Kağıdın Avrupa'ya yayılması
 - Kağıt üretimindeki artışın, kağıdın kalitesine etkileri
- Yazım, Tezhip ve Minyatür Malzemeleri
 - Yazı malzemeleri ve bunların kağıt yapımı üzerine etkileri
 - Farklı mürekkepler ve bunların karakteristik özellikleri
 - Yazı ve yazı malzemeleri üzerine tarihi bilgi
 - Farklı boyalar ve bunların karakteristik özellikleri
 - Eldeki kaynaklardan yararlanılarak yazı, tezhip ve minyatür malzemeleri üzerine bilgi edinilmesi

Deri

- Kimyasal yapısı
- Yapımı
- Tarihi bilgiler
- Derinin fiziksel görünüşünden elde edilen veriler

Boyama ve süsleme

- Malzemelerin kimyasal yapısı
- İslam minyatürlerinin ve bezemelerin karakteristik özellikleri
- Konservasyon problemleri

Mürekkep ve yazı

- Malzemelerin kimyasal yapısı
- İslam mürekkeplerinin ve yazısının karakteristik özellikleri
- Konservasyon problemleri

III. DERS

Yazma eserlerde metin kısmı özellikleri

- Dikiş
- Kitap formatları
- Sayfa düzenleme
- Şiraze örülmesi
- Sırt kısmının yapıştırılması
- Metin kısmı ile kapakların birleştirilmesi
- Kapakların süslenmesi (dış ve iç kısımlarının)

Yazma eserlerde cilt özellikleri

- Cilt yapım aletleri ve malzemeleri
- Kitap yapım biçimleri konusunda araştırmalar
- Konservasyon problemleri

IV. DERS

Bozulmalar ve etkenleri

- Bozulmalar ve koruyucu önlemlerin alınması
- Bozulmaların tespiti
- Bozulmaya neden olan etmenler
- Biyolojik bozulmalar
 - Mikroorganizmalar
 - Mantarlar
 - Bakteriler
 - Böcekler
 - Böcek Hasarlarının Ayırt Edici Özellikleri
 - Böceklerin Çalışma Biçimleri

- Fiziksel tahribat

Işık

Görünür ışığın verdiği zararlar

UV ışınlarının zarar verici etkisi

Güneş, günışığı, UV ışınları - koruyucu işlemler

Nem

Nemin Depolara Etkileri

Havanın Neminin Ayarlanması

Eserlerin Nemden Arındırılması ve Dezenfeksiyon Yöntemleri

Sıcaklık

- Kimyasal Tahribat

Kirlenme – tozun etkisi

Asidite

Hava kirliliği

Mürekkebin etkisi ve zararları

Boyanın etkisi ve zararları

Yapıştırıcının etkisi ve zararları

Doğal yapıştırıcılar (kaynağı, fiziksel ve kimyasal özellikleri, hazırlanışı,

çözünürlüğü, görünüşü, pH değeri, yaşlanma özellikleri)

Bitkisel kaynaklı

Hayvansal kaynaklı

Yarı sentetik yapıştırıcılar (kaynağı, fiziksel ve kimyasal özellikleri,

hazırlanışı, çözünürlüğü, görünüşü, pH değeri, yaşlanma özellikleri)

Sentetik yapıştırıcılar (kaynağı, fiziksel ve kimyasal özellikleri,

hazırlanışı, çözünürlüğü, görünüşü, pH değeri, yaşlanma özellikleri)

V. DERS

Yazma eserlerin cildinde görülen bozulmalar

Tozlanma	Çizikler / kesikler	Murakkanın ayrılması	Kırılganlık
Yırtılma	Eksik kısımlar	Şiraze örgüsünün dağılması	Kırmızı çürüme
Delinme	Eski onarımlar	Kolon dikişlerinin kopması	Nem tahribatı
Lekeler	Böcek delikleri	Kapaklarla sırtın ayrılması	Deformasyon
Bant / bant izleri	Böcek pislikleri	Kapaklarla metnin ayrılması	Mantarlaşma
Aşınma	Yanmış kısımlar	Miklebin ayrılması	Su lekesi
Soyulma	Fare yeniği	Sertabın ayrılması	Renk değişimi
Katlanma	Pamuklaşma		

Yazma eserlerin metin kısmında görülen bozulmalar

Tozlanma	Pamuklaşma	Mikroorganizma lekelenmesi	Dikiş yerlerinin yırtılması
Eksik kısımlar	Yırtıklar	Boyaların dağılması	Kolon yerlerinin yırtılması
Delinme	Kırılgnalık	Boyaların çatlaması	Mürekkep yanığı
Böcek delikleri	Eski onarımlar	Boya dökülmesi	Mürekkep dökülmesi
Böcek pislikleri	Kıvrılma	Cetvel kırıkları	Mürekkep dağılması
Nem tahribatı	Bant / bant izleri	Kurşun kararması	Bakır boya korozyonu
Deformasyon	Lekeler	Kesikler	

VI. DERS

Yazma eserlerde konservasyon yaklaşımları: Metin kısmı

- Kuru temizlik
- Serlevha konservasyonu
- Eski onarımların çıkarılması
- Yırtıkların sağlamaştırılması ve onarılması
- Katlanmış köşelerin düzleştirilmesi ve sağlamaştırılması
- Cetvel kırıklarının sağlamaştırılması
- Mürekkep korozyonunun sağlamaştırılması
- Eksik kısımların tamamlanması (köşeler, kenarlar)
- Eksik kısımların tamamlanması (böcek delikleri)

- Yeni sırt yapılması
- Dikiş yerlerinin sağlamlaştırılması
- Şiraze yerlerinin sağlamlaştırılması
- Metin kısmının sırttan ayrılması
- Sayfaların düzleştirilmesi
- Boya sağlamlaştırılması
- Rötüş
- Eski dikişin ya da kolonun sağlamlaştırılması

VII. DERS

Yazma eserlerde konservasyon yaklaşımları: Cilt kısmı

- Cildin kuru olarak temizlenmesi
- Cildin nemli olarak temizlenmesi
- Sertabın ve sırtın onarılması
- Deri onarımlarının yapılması
- Etiket çıkarılması
- Murakkaların sağlamlaştırılması
- Böcek deliklerinin doldurulması
- Eski onarımların uzaklaştırılması
- Yeni sırt yapımı
- Yeni sertap yapımı
- Yeni mıklep yapımı
- Yeni kapak yapımı
- Derinin esnekliğinin kazandırılması

- Kapaklarda tekstil / kâğıt onarımı
- Rötüş

VIII. DERS

Yazma eserlerde konservasyon yaklaşımları: Metin kısmı ile cildin birleştirilmesi

- Yeni dikişin yapılması
- Yeni kolon dikişi yapılması
- Yeni şirazenin örülmesi
- Eski şirazenin yerine montajı
- Metin kısmının yeniden sırta monte edilmesi